

ДРЖАВНА
РЕВИЗОРСКА ИНСТИТУЦИЈА

РЕЗИМЕ
ИЗВЕШТАЈА О РЕВИЗИЈИ СВРСИСХОДНОСТИ ПОСЛОВАЊА
„Сврсисходност управљања водоводном инфраструктуром“

23. децембар 2019. године

Јавно водоснабдевање, представља јавни интерес и има приоритет над свим осталим облицима коришћења воде. Један од највећих проблема који постоји у управљању водоводном инфраструктуром су губици воде у водоводним системима, који су због економског, техничког, друштвеног и еколошког утицаја на одрживи развој и водоснабдевање, били у фокусу ревизије.

Након значајних улагања у периоду од 1950. до 1980. године, последњих деценија знатно су смањене инвестиције у водоводну инфраструктуру, што се, уз проблеме у пословању предузећа за водоснабдевање, одразило на велике губитке воде у мрежи.

Последњи подаци званичне статистике за 2018. годину, показују да је у Србији у дистрибуцији изгубљено 230 милиона м³ воде за пиће, односно, преко 35% произведене воде за пиће није испоручено потрошачима. Исти извори указују на то да се у јавним водоводима Србије просечно годишње губи више од 1/3 воде, а у 1/5 јавних водовода губи се преко 50% . Губици воде су током целог ревидираног периода били знатно виши од циљаног нивоа од 25% , који је планиран Стратегијом управљања водама до краја планског периода 2034. године

Процена је да се просечно годишње по том основу губи преко 10 милијарди динара прихода предузећа. Губици у мрежи могу се смањити инвестицијама у ревитализацију и изградњу водоводне мреже, за шта су по државним проценама, потребна улагања од преко 800 милиона евра. Решавање губитака воде као једног од значајних проблема, може да обезбеди унапређење система водоснабдевања у Србији.

Циљ ревизије је био да утврдимо да ли јединице локалне самоуправе, градска општина и јавна комунална предузећа која су основале за обављање делатности водоснабдевања, сврсисходно управљају водоводном инфраструктуром у циљу смањења губитака воде, као и да ли министарства у оквиру својих надлежности предузимају одговарајуће мере које доприносе ефективном управљању водоводном инфраструктуром у циљу смањења губитака воде.

За детаљније испитивање, одабрали смо субјекте ревизије који оперативно управљају, који доносе стратешке одлуке и који имају мандат за системске промене, на основу успостављених квантитативних и квалитативних критеријума и то:

Министарства надлежна у области комуналних делатности, комуналне инфраструктуре и вода: Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре и Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде;

Оснивачи водоводних предузећа: Град Београд, Град Ниш, Градска општина Лазаревац и Град Прокупље, као и предузећа која су основали за обављање комуналне делатности снабдевање водом за пиће.

Водоводна предузећа:

ЈКП "Београдски водовод и канализација" Београд, ЈКП "Наиссус" Ниш, ЈПКП "Лазаревац" Лазаревац, ЈКП "Хаммеум" Прокупље.

Период који смо обухватили ревизијом је од 2015. до 2018. године.

Кључном поруком, након спроведене ревизије утврдили смо да:

Управљање водоводном инфраструктуром, односно, успешна и одржива редукција губитака воде, захтева системски приступ на националном нивоу, али и веће ангажовање локалних власти и водоводних предузећа, зато што предузете мере и активности нису довољно допринеле сврсисходном управљању и смањењу губитака воде.

У наставку су дати закључци и налази до којих смо дошли у поступку ревизије:

Закључак 1: Ефикасније управљање водоводном инфраструктуром у водоводним предузећима, може се постићи стратешким опредељењем за смањење губитака воде, годишњим планирањем заснованим на мерљивим и достижним циљевима, адекватним извештавањем, као и предузимањем мера за ефикасно управљање губицима воде и спровођењем интензивнијих активности у циљу дугорочног смањења губитака воде

Унапређење комуналне делатности снабдевања водом за пиће је могуће пре свега ако се смањење губитака воде постави као дугорочни циљ а циљане вредности за смањење губитака воде у годишњим програмима пословања буду мерљиве, временски уоквирене, реалне и достижене. Утврдили смо и да водоводна предузећа нису у потпуности предузела мере за ефикасно управљање губицима воде како би управљала подацима о водоводној мрежи и анализирала структуру губитака воде, а предуслов у смислу стратешког и организационог опредељења за смањење губитака воде нису или су делимично испунила.

Резултати анализе одговора на Упитник о управљању губицима воде које смо послали 148 предузећа су да: 10% предузећа уопште не мери воду, а око 50% ретко проверава тачност мерача протока, тако да не могу да процене колико су изгубили воде нити да утичу на њено смањење. Само 5% предузећа је организовало одељење које контолише, врши анализе и има активан приступ смањењу губитака воде. Водоводна предузећа не врше благовремено замену водомера и баждарење водомера у законском року од 5 година, а погрешни обрачуни утиче на повећање губитака воде.

Водоводна мрежа у Србији веома је стара и то је један од главних разлога великих губитака воде. Просечна старост водоводне мреже у ревидираним предузећима, је у граду Нишу, граду Прокупљу и градској општини Лазаревац 40 година а у граду Београду – 33 године. ЈКП

„Београдски водовод и канализација“, на пример, у свом саставу има 22% мреже која је старости између 46 и 55 година, а 10% дужине водоводних цеви, тј. око 400 км, старије је од 55 година. Уз то, улагање у реконструкцију водоводне мреже у водоводним предузећима из сопствених средстава је било знатно ниже од годишњих трошкова амортизације, што за последицу има застаривање водоводне инфраструктуре и ризик од смањења квалитета услуге, са тенденцијом даљег опадања.

Закључак 2: Улога оснивача водоводних предузећа у управљању водоводном инфраструктуром у циљу смањења губитака воде, била би ефективнија уз обезбеђење потребних услова у циљу њеног развоја и унапређења, као и дугорочног и краткорочног планирања и извештавања усмереног ка учинцима

Налази који поткрепљују други закључак су да оснивачи нису извршили или су делимично извршили упис права јавне својине на комуналним мрежама у катастар, пре свега како би се одговорност за одржавање и инвестирање у комуналну инфраструктуру јасно дефинисала између ЈЛС и предузећа које је основала за обављање делатности водоснабдевања. Учинке у смањењу губитака воде, оснивачи нису пратили адекватно како би добили информацију о ефикасности извршених улагања.

Закључак 3: Министарство у области комуналне инфраструктуре и комуналних делатности и министарство у области управљања водама, предузетим мерама у оквиру својих надлежности, нису у потпуности допринела ефективном управљању водоводном инфраструктуром и смањењу губитака воде у систему водоснабдевања, због недостатка системског поступања

Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, и поред утврђеног стања и спроведених мера у вези са губицима воде, није предузело мере или предложило Влади доношење прописа или предузимање мера које би дале системски допринос дугорочном смањењу губитака воде; Такође, показатељи на основу којих министарство треба да прати ефикасност вршилаца комуналне делатности водоснабдевања, поређење њихове успешности утврђивање области код којих је неопходно унапређење пословања вршилаца са предлогом мера које ће предузети или предложити Влади, нису уређени.

Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде није дало предлог за доношење Акционог плана за спровођење Стратегије управљања водама на територији РС до 2034, тј. није утврдило одговарајуће активности, њихове носиоце, учеснике и начин спровођења, као и изворе финансирања. Тиме није створило услове за реализацију циљева Стратегије управљања водама и конкретно, циља који се односи на смањење нефактурисаног дела воде у системима водоснабдевања, као и увођење регулаторне функције у сектор вода, односно, за успостављање регулације пословања предузећа која се баве услугама из области снабдевања водом за пиће и канализацију.

Последица расутих надлежности у области водоснабдевања, као и недостатка системског приступа у поступању министарстава је ризик да ће ниво губитака воде у водоводним системима и даље бити висок а да се делатност водоснабдевања неће развијати.

Државна ревизорска институција, након спроведене ревизије, дала је препоруке субјектима ревизије за унапређење управљања водоводном инфраструктуром на сва три нивоа: предузећима, њиховим оснивачима и надлежним министарствима, како бисмо омогућили системски приступ решавању проблема губитака воде у водоводним системима.

Могућности за остваривање додатне вредности и промене после спровођења препорука које је дала Државна ревизорска институција су:

□ Системски приступ у решавању овог проблема на националном нивоу, значајно би допринео повећању одговорности према јавности, зато што је водоснабдевање приоритетна делатност за живот локалне заједнице.

□ За јединицу локалне самоуправе ова ревизија би могла донети: информисано и стратешко доношење одлука, побољшану кооперацију и координацију између ЈКП и локалне власти као власника градске/општинске имовине и одрживи развој пружалаца јавних услуга.

□ У водоводним предузећима је могуће побољшано управљање, помак са реактивног на проактивни однос према смањењу губитака воде и тиме повећање оперативне ефикасности, обезбеђење континуиране испоруке квалитетних услуга и повећање свести код становништва о значају расипања воде и коришћењу овог ограниченог ресурса.